

Examining Students' Lived Experiences of the Curriculum Experienced in Web-Based Education

Najmeh Ebrahimi¹, Hosein Shokohifard^{1*}, Mohammad Akbari¹, Najmeh Valizadeh²

1. Department of Educational Sciences, School of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran.
2. Department of Elderly Nursing, Faculty of Nursing, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Article type Research article	Introduction: Today, the concept of distance education, due to the huge developments in the field of new technologies of communication and information, has brought different demands from the curriculum. Therefore, it is necessary and important to develop strategies for new technologies in the curriculum. For this purpose, the present research was conducted with the understanding of this necessity, and with the aim of determining the lived experiences of nursing students of Mashhad University of Medical Sciences, Iran from the curriculum experienced in web-based education.
Article history Received: 2023.03.11 Accepted: 2023.06.14	Materials & Methods: This research is a qualitative study and has been done with phenomenology method. The statistical participants was all nursing students of Mashhad University of Medical Sciences, Iran in the academic year of 2021-22. Sampling was done by purposful sampling and with criteria such as being a student of the University of Medical Sciences, being an active student, etc. was determined equal to 15 students, by the theoretical saturation method and after initial coding. Data were collected using semi-structured interviews and analyzed using MAXQDA-2020 software.
Keywords Lived experiences, Experienced curriculum, Web-Based education, Nursing students.	Results: The analysis of the interviews led to the extraction of 37 categories and 3 main themes. The main themes included "curriculum factors", "contextual conditions" and "positive aspects of web-based education".
  10.22038/hmed.2023.71138.1264	Conclusion: Based on the findings of the current research, it can be concluded that professors have an effective role in web-based education and curriculum implementation, and they will be effective and they will be effective in strengthening the effect of the curriculum and removing the obstacles of web-based education.

Cite this paper as:

Ebrahimi N, Shokohifard H, Akbari M, Valizadeh N. Examining Students' Lived Experiences of the Curriculum Experienced in Web-Based Education. *Horizon of Medical Education Development*. 2023;14(4):89-102

* Corresponding author: Hosein Shokohifard

Email: hshokohi@birjand.ac.ir

Address: Department of Educational Sciences, School of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran..

بررسی تجارب زیسته دانشجویان از برنامه درسی تجربه شده در آموزش مبتنی بر وب

نجمه ابراهیمی^۱ ID، حسین شکوهی فرد^{۱*} ID، محمد اکبری^۱ ID، نجمه ولی زاده^۲ ID

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

۲. گروه پرستاری سالمندی، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

مشخصات مقاله	چکیده
نوع مقاله مقاله پژوهشی پیشینه پژوهش تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۹ کلمات کلیدی تجارب زیسته، برنامه درسی تجربه شده، آموزش مبتنی بر وب، دانشجویان پرستاری.	مقدمه: امروزه مفهوم آموزش از راه دور با توجه به تحولات عظیم در زمینه فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، تقاضاهای مختلفی از برنامه‌ی درسی را به همراه داشته است. بنابراین تدوین راهبردهای فناوری‌های نوین در برنامه درسی امری ضروری و مهم است. بدین منظور این پژوهش با درک این ضرورت و با هدف تعیین تجارب زیسته دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد از برنامه درسی تجربه شده در آموزش مبتنی بر وب انجام شد. روش کار: این پژوهش از نوع مطالعات کیفی و با روش پدیدارشناسی انجام شده است. جامعه آماری کلیه دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد، در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. تعداد مشارکت کنندگان بعد از کدگذاری‌های اولیه و با روش اشباع نظری ۱۵ نفر تعیین شد. داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع آوری و با استفاده از نرم افزار MAXQDA-2020 تحلیل شد. نتایج: تحلیل مصاحبه‌ها به استخراج ۳۷ مقوله و ۳ مضمون اصلی منتج شد. مضامین اصلی شامل «عوامل دخیل در برنامه درسی»، «شرایط زمینه‌ای» و «جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب» بود. نتیجه گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان نتیجه گرفت که اساتید نقش مؤثری در آموزش مبتنی بر وب و اجرای برنامه درسی دارند و در زمینه تقویت اثر برنامه درسی و برداشتن موانع آموزش مبتنی بر وب مؤثر خواهند بود.

10.22038/hmed.2023.71138.1264

نحوه ارجاع به این مقاله

Ebrahimi N, Shokohifard H, Akbari M, Valizadeh N. Examining Students' Lived Experiences of the Curriculum Experienced in Web-Based Education. Horizon of Medical Education Development. 2023;14(4):8102

ایمیل: hshokohi@birjand.ac.ir

*نویسنده مسئول: حسین شکوهی فرد

آدرس: دانشگاه بیرجند، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

مقدمه

برنامه درسی، درواقع همان برنامه آموزشی پیشنهادی است که بیانگر کشاندن یادگیرنده به سویی است که برای رشد وی ترجیح داده شده است و تکیه بر نظام ارزش‌ها دارد و برنامه درسی وسیله‌ای برای رسیدن به آرمان‌ها، تحقق هدف‌ها و انجام دادن مقاصد تربیتی است (۱). برنامه‌های درسی از مهم‌ترین ابزارهای تحقق اهداف و رسالت‌های آموزش عالی هستند. با توجه به اینکه برنامه‌های درسی در توفیق یا شکست نظام‌های آموزشی نقش کلیدی دارند، لازم است سطوح آن ازجمله برنامه درسی تجربه‌شده مورد ارزیابی قرار گیرد. مک کران حداقل سه جنبه برای برنامه درسی قائل شده است. اولین جنبه برنامه درسی شامل مقاصد می‌شود که اهداف، ارزش‌ها و جهاتی که نظام‌های آموزشی باور دارند باید به آن دست یابند. جنبه دوم تعاملات و برخوردهایی که در حین اجرای برنامه درسی رخ می‌دهد. این جنبه را برنامه درسی واقعی «یا زیست شد» می‌نامند و جنبه دیگر آن اثرات برنامه درسی که همان نتایجی است بر اثر آموزش و یادگیری حاصل می‌شود (۲). برنامه درسی تجربه‌شده توسط فراگیران، بالاترین سطح برنامه درسی است. یعنی نمی‌توانیم فرض کنیم که فقط به این دلیل که دانشکده‌ها یک برنامه درسی تدوین شده عالی دارند، یادگیری رشد یافته به سادگی رخ می‌دهد، بلکه بایستی ملزوماتی را در اختیار آنان قرارداد تا برخی فرصت‌های رشد را که در دانشکده در اختیار آن‌ها قرار دارد، کشف کنند و این نیازمند توجه و دقت در تجارب، نگرش‌ها، مهارت‌ها و احساسات مثبت و منفی دانشجوی نسبت به عملکرد خود و محیط دانشکده است که در برنامه درسی تجربه‌شده منعکس می‌گردد (۳). نتایج مطالعه تلخابی نشان داد که تصورات دانشجویان از دانشگاه با شرایط واقعی که تجربه کردند کاملاً متفاوت است و استادان نیز بر این باور بودند که دانشجویان در تجربه‌های نخستین خود با مشکل تعارض انتظارات و ادراکات مواجه می‌شوند. اگرچه در برخی از منابع فقط به تعبیر کلی در خصوص برنامه درسی تجربه‌شده اکتفا شده است اما برای فهم برنامه درسی تجربه‌شده تحلیل آن مورد نیاز است. فتحی و اجارگاه الگویی

ارائه داده است که در آن برنامه درسی تجربه‌شده به دو نوع اصلی و حاشیه‌ای و در پنج سطح شامل برنامه درسی مورد انتظار، برنامه‌ی درسی نهفته، برنامه درسی تعاملی، برنامه درسی یاد گرفته‌شده و برنامه درسی نهادینه‌شده، دسته‌بندی شده است (۴).

وقتی که فناوری اطلاعات و ارتباطات تغییرات عمده‌ای در آموزش و پرورش ایجاد می‌کند بی‌شک برنامه‌های درسی برای استفاده از فناوری در فرآیند یاددهی-یادگیری ضرورت می‌یابد (۵). یکی از انواع آموزش الکترونیکی آموزش مبتنی بر وب است. آموزش مبتنی بر وب سطحی کاملاً جدید از تازگی و تحرک را برای سیستم آموزش از راه دور فراهم کرده است (۶). آموزش مبتنی بر وب از آموزش و محیط آن شامل اکثر ویژگی‌های محیط فیزیکی کلاس درس است و یادگیرندگان از این طریق با استاد ارتباط برقرار نموده و محتوای آموزشی را دریافت می‌کنند (۷). آموزش مبتنی بر وب می‌تواند بستری باشد که فرآیند آموزش را دانشجو محورتر، خلاقانه‌تر و انعطاف‌پذیرتر کند (۸). در ادبیات آموزشی مبتنی بر وب معمول است که موانع پیش روی عرصه آموزشی را به سه دسته کلی تقسیم می‌کنند: اول، موانع زیرساختی و فنی؛ دوم، موانع برنامه‌ای و محتوایی؛ سوم، موانع فرهنگی، ذهنی و انسانی (۹). در مطالعات انجام‌شده در این حوزه به برخی از چالش‌ها و فرصت، اشاره شده است از آن جمله: در مطالعه پدیدارشناسانه کربمی، تجارب زیسته دانشجویان و اساتید در ۳ مضمون اصلی شامل مزایای استفاده از آموزش مجازی، مشکلات استفاده از آموزش مجازی و درنهایت ارائه پیشنهادهایی برای بهبود و ارتقاء این آموزش‌ها و ۶ مضمون فرعی (اقتصادی، آموزشی، بهداشتی، زمانی، فرهنگی و فناوری) شناسایی گردید (۱۰). آموزش مبتنی بر وب، روشی ارزشمند برای آموزش دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی است. با این حال، مهم است که فقط برافزایش دانش تمرکز نکنیم، بلکه بر مهارت‌های بالینی و اجتماعی نیز تمرکز کنیم. آموزش مبتنی بر وب نباید تنها بر اساس ارائه محتوا باشد، بلکه دانشجویان باید بتوانند با مطالب کار کرده و بازخورد دریافت کنند؛ بنابراین اجرای موفقیت‌آمیز یادگیری آنلاین در برنامه

مفهوم تجربه زیسته، بیان‌کننده آن جنبه‌هایی از یک موقعیت است که توسط فردی که در آن موقعیت قرار دارد، تجربه شده است؛ بنابراین، این مطالعه باهدف بررسی تجارب زیسته دانشجویان از برنامه درسی تجربه شده در آموزش مبتنی بر وب انجام شد.

روش کار

مطالعه حاضر از نوع کیفی و با روش پدیدارشناسی انجام شد. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام شد و تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت. در نهایت ۱۵ دانشجو مورد مصاحبه قرار گرفتند. جهت جمع‌آوری داده از مصاحبه نیمه سازمان‌یافته استفاده شد. مصاحبه نیمه ساختاریافته که مدت زمان آن از روش‌های معمول مصاحبه است که در پژوهش‌های کیفی استفاده می‌شود. این نوع مصاحبه بین دو سطح نهایی ساختاریافته و بدون ساختار قرار دارد. در این نوع مصاحبه از تمام پاسخگوها سؤال‌های همانندی پرسیده می‌شود، اما آن‌ها آزاد هستند که پاسخ خود را از هر روشی که مایل هستند بیان کنند، در این مورد مسئولیت رمزگردانی پاسخ‌ها و طبقه‌بندی آن‌ها توسط پژوهشگر انجام می‌شود. مدت زمان مصاحبه متغیر از ۷ تا ۲۰ دقیقه بود. سؤال‌های مصاحبه از محتوای ارائه شده به دانشجو و تجربه دانشجو در مواجهه و استفاده از این محتوا پرسیده شده است؛ و یا در دوران کرونا از برنامه درسی ارائه شده چه تجاربی را کسب کرده است؟

تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری سه مرحله‌ای استروس و کوربین (۱۹۹۰) انجام شده است. در این روش ابتدا کدهای باز، پس از آن مقوله‌ها و سپس مضمون‌ها استخراج می‌شوند. در این پژوهش پس از تهیه متن مصاحبه‌ها، محقق به خواندن و بازخوانی متن هر یک از مصاحبه‌ها پرداخت و مقوله‌های جزئی و فرعی تعیین و برچسب زده شد. سپس مقوله‌ها سازمان‌دهی و خوشه‌بندی شد. به عبارتی با استمرار مقایسه و لحاظ کردن تفاوت‌ها و شباهت‌های مقوله‌های فرعی، مقوله‌های کلی‌تر استخراج شد. برای ارزیابی قابلیت اطمینان داده‌ها از سه شاخص اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری

درسی مستلزم یک استراتژی عقلانی و رویکرد فعال‌تر است (۱۱). در ۲ سال اخیر چشم‌انداز آموزش عالی جهانی به دلیل گسترش و شیوع کووید ۱۹ شدیداً دستخوش تغییر شده است. در کنار تهدید سلامت عمومی، جامعه علمی و دانشگاهی نیز مورد تهدید قرار گرفت و این امر ضرورت یافت تا شیوه‌های یاددهی و یادگیری بازبینی شوند. تمامی دانشگاه‌ها مجبور شدند که کلاس‌های حضوری را تعطیل و از ظرفیت‌های آموزش مبتنی بر وب در امر آموزش و یادگیری استفاده کنند. در دانشگاه علوم پزشکی نیز با وجود اینکه بیشتر رشته‌های این مرکز علمی مرتبط با بالین بیمار و به صورت حضوری است اما شرایط ابتلا کادر درمان موجب شد تا آموزش‌ها به صورت غیرحضوری و تنها در موارد استثنایی به شکل حضوری ارائه شود، از همین رو برخی از ابعاد ضروری آموزش مورد غفلت قرار گرفت که می‌تواند در سال‌های دور برای سلامت عمومی جامعه چالش‌برانگیز باشد. بخش عمده‌ای از این چالش‌ها، به کمیت و کیفیت برنامه درسی برمی‌گردد. با اینکه همه‌گیری کرونا، مشکلات زیادی بر تمام شاخص‌های جامعه از جمله سلامت مردم تحمیل کرد، اما منجر به شکوفایی برخی قابلیت‌ها در کشور شد که از جمله آن می‌توان به فراگیر شدن و رونق یافتن آموزش مبتنی بر وب در سراسر کشور اشاره کرد. با توجه به این که آموزش مبتنی بر وب به عنوان یکی از راه‌حل‌های اصلی ادامه روند آموزش‌ها در شرایط بحرانی و به صورت ویژه شرایط همه‌گیری ویروس کرونا بوده، از این رو بررسی وضعیت و چگونگی شکل‌گیری برنامه‌های درسی در این نوع آموزش از نگاه دانشجویان که در قالب تجارب زیسته آن‌ها ثبت شده است اهمیت و ضرورت پیدا کرده است.

در اینجا برنامه درسی برای هر یک از دانشجویان، معنای شخصی دارد؛ این برنامه نیست که اهمیت تام و تمام دارد؛ این تجربه‌ی آنان از برنامه درسی است که مهم است. بدین منظور در پژوهش حاضر با درک این ضرورت، سعی شده است تا با استفاده از تجارب زیسته دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد از برنامه درسی تجربه شده در آموزش مبتنی بر وب، تصویری از نتایج و کارکرد آموزش پزشکی در بستر مبتنی بر وب بازنمایی گردد. در همین راستا

مجله افق توسعه آموزش علوم پزشکی، دوره ۱۴، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۲

<http://hmed.mums.ac.ir>

دانشجو) بود. مقوله‌های مضمون شرایط زمینه‌ای شامل دو مقوله عوامل ساختاری و عوامل انسانی بود. همچنین مقوله‌های مضمون جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب شامل دو مقوله مهارت‌های اساتید در تدریس و مواد و منابع آموزشی بودند. همچنین هر یک از مقوله‌ها دارای چند زیر مقوله بودند که در جدول (۱) نشان داده شده است.

۱. مضمون عوامل دخیل در برنامه درسی

(۱) مقوله استاد

۱- پایین آمدن کیفیت تدریس: از دید برخی دانشجویان در آموزش مبتنی بر وب به دلیل به وجود آمدن برخی از مشکلات کیفیت تدریس اساتید بسیار افت کرده است که خود موجب افت عملکرد تحصیلی و یادگیری دانشجویان می‌شود. مصاحبه‌شونده ۹ کاهش کیفیت تدریس اساتید را این‌گونه بیان می‌کند: «وبینارهایی که مثلاً کیفیت نداشت قطع می‌شد. از دیدگاه دانشجوی ۲ هم کیفیت تدریس در آموزش مبتنی بر وب بسیار پایین آمده و این امر نارضایتی آنان را به دنبال داشته است.

۲- تفاوت ملموس کیفیت تدریس اساتید در آموزش مبتنی بر وب: طبق مصاحبه و اظهارنظر برخی از دانشجویان تفاوت در تدریس اساتید به صورت مجازی بسیار قابل درک و ملموس بوده و در برخی از دروس با توجه به مهارت‌های اساتید و اشراف بر سامانه کلاس‌ها بازدهی بسیار خوبی داشت است و برعکس در برخی از دروس فهم و یادگیری رخ نداده یا بسیار اندک بوده است.

۳- آشنا نبودن اساتید با سامانه آموزش مبتنی بر وب: یکی دیگر از تجربه‌های دانشجویان در بازه زمانی آموزش مبتنی بر وب، آشنا نبودن اساتید و مهارت کافی نداشتن برای کار با سامانه آموزش مبتنی بر وب بوده است. تجربه دانشجوی ۸ در این رابطه این‌گونه است: «اساتید یاد نداشتند بعضاً با سیستم کار کنند. استادها صدایشان قطع می‌شد ما دائماً پیام می‌دادیم استاد صدایتان قطع شد پیام‌ها را هم نمی‌دیدند می‌گفتند چرا جواب نمی‌دید.

استفاده شد. منظور از اعتبارپذیری به این معنا که آنچه در یافته‌ها و نتایج تحقیق از سوی پژوهشگر ذکر می‌گردد، همانی باشد که در نظر و ذهن پاسخگو بوده است. برای رسیدن به اعتبارپذیری پژوهش، محقق از تماس طولانی با محیط پژوهش، مشاهده مستمر، بررسی از زوایای مختلف استفاده کرد. محقق برای رسیدن به انتقال‌پذیری پژوهش به توصیف دقیقی از شرایط و جزئیات پرداخت. همچنین محقق با برقراری ارتباط مناسب و جلب اعتماد دانشجویان در طی مصاحبه و بعد از بررسی مداوم داده‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها، عودت نتایج مصاحبه به مشارکت‌کننده‌ها و استفاده از نظرات اصلاحی آنان و مرور بعضی از مقوله‌های استخراج شده با تعدادی از مصاحبه‌شوندگان، بر صحت و تأییدپذیری داده‌های پژوهش افزود. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، از نرم‌افزار MAXQDA استفاده شد.

یافته‌ها

این مطالعه بر روی ۱۵ دانشجوی رشته پرستاری انجام شد. نتایج آمار توصیفی نشان داد که ۱۲ نفر از دانشجویان دختر و ۳ نفر پسر بودند. دانشجویان در بازه سنی ۲۰ تا ۲۲ سال قرار داشتند. مصاحبه شونده‌گان به روش نیمه ساختاریافته (حضور) مورد مصاحبه قرار گرفتند. صحبت‌های آن‌ها ضبط شد و سپس مصاحبه‌ها در نرم‌افزار word به متن برگردانده شد. جملات مرتبط با هدف مطالعه از متن مصاحبه‌ها استخراج، کدگذاری و طبقه‌بندی شد. پس از چندین بار مرور متنهای استخراج شده و کدگذاری ۳۷ کد استخراج شد و ۳ مضمون اصلی پدید آمد که در جدول (۱) نشان داده شده است. با توجه به یافته‌های حاصل از مصاحبه با دانشجویان، ۳ مضمون اصلی و ۱۲ مقوله سطح دو و ۳۷ زیر مقوله استخراج شد. این مضامین می‌تواند تجربیات دانشجویان از برنامه درسی مبتنی بر وب را به تصویر بکشد. این مضامین عبارت‌اند از عوامل دخیل در برنامه درسی، شرایط زمینه‌ای و جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب. همانطور که در جدول (۱) ملاحظه می‌شود مقوله‌های مضمون عوامل دخیل در برنامه ریزی شامل (استاد، دانشجو، کلاس، شرایط یادگیری، محتوای آموزشی، ارزشیابی، شرایط آموزشی، ارتباط استاد و

جدول ۱. زیر مقوله‌ها و مقوله‌های اصلی استخراج شده

۴- عدم علاقه برخی اساتید به کار با سامانه آموزش مبتنی بر

مجازی موجب پایین آمدن کیفیت تدریس استاد و در نتیجه موجب عدم یادگیری در دانشجویان می‌شود.

۲) مقوله دانشجو

۱- ضعف مهارت خودتنظیمی دانشجو و بروز آن در آموزش مبتنی بر وب: بنا به مصاحبه‌ای انجام شده و تجارب دانشجویان یک از مشکلات در زمان آموزش مبتنی بر وب، نبود جدیت و پیگیری از طرف خود دانشجو بوده است و این خود نیز موجب افت تحصیلی در آنان شده است. دانشجوی ۷ نبود یک اهرم فشار را در آموزش مبتنی بر وب را به عنوان یکی از عوامل منفی آموزش مبتنی بر وب بیان می‌کند و می‌گوید: «من خودم حضوری را ترجیح می‌دهم چون می‌دانم که آدم بر روی سرش زور نباشد درس نمی‌خواند».

۲- تفاوت سطح علمی دانشجویان در دوره مبتنی بر وب با حضوری: بنا به تجربه این دانشجویان از آموزش مبتنی بر وب، نظر بر این داشتند که سطح علمی و اطلاعاتی آنان از دانشجویان سال‌های قبل‌تر که تمامی کلاس‌هایشان به صورت حضوری بوده، پایین‌تر است.

۳- کاهش شدید مشارکت دانشجو در امر تدریس: بنا به مصاحبه‌های دانشجویان، مشارکت آنان در تدریس و ارائه درس در آموزش مبتنی بر وب بسیار پایین بوده است. دانشجوی ۱ در این باره می‌گوید: «مشارکت شاید بگویم خیلی کم بود»

۳) مقوله کلاس

۱- عدم حضور به موقع دانشجویان و اساتید در کلاس‌های مبتنی بر وب: با توجه به تجربیات دانشجویان و اظهار نظر آنان، برخی مسائل موجب می‌شد که کلاس‌ها در زمان مقرر برگزار نشده و حتی برخی از آنان با وجود برگزاری دچار مشکلات زیادی بوده است. دانشجوی ۳ از تجربه خود درباره برگزاری کلاس این گونه سخن گفت: اکثر کلاس‌هایمان حداقل یک ربع دیرتر (که کاملاً برایشان طبیعی بود) به کلاس می‌آمدند، اغلب اتصال به اینترنت نداشتیم یا اتصال به اینترنت از طرف

مضمون	مقوله اصلی (مقوله سطح دو)	زیر مقوله (مقوله سطح یک)
عوامل دخیل در برنامه درسی	استاد	پایین آمدن کیفیت تدریس
		تفاوت ملموس کیفیت تدریس اساتید در آموزش مبتنی بر وب
		آشنا نبودن اساتید با سامانه آموزش مبتنی بر وب
		عدم علاقه برخی اساتید به کار با سامانه آموزش مبتنی بر وب
	دانشجو	ضعف مهارت خودتنظیمی دانشجو و بروز آن در آموزش مبتنی بر وب
		تفاوت سطح علمی دانشجویان در دوره مبتنی بر وب با حضوری
		کاهش شدید مشارکت دانشجو در امر تدریس
		عدم حضور به موقع دانشجویان و اساتید در کلاس‌های مبتنی بر وب
	کلاس	عدم رعایت قوانین کلاسی در فضای مبتنی بر وب
		عدم یادگیری دروس در آموزش مبتنی بر وب
شرایط و زمینه‌های جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب	شرایط یادگیری	بازدهی پایین در آموزش مبتنی بر وب
		افت تحصیلی در آموزش مبتنی بر وب
		ضعف علمی دانشجو به دلیل کیفیت پایین آموزش در دوران کرونا
		حجم بالای مطالب درسی در آموزش مبتنی بر وب
	محتوای آموزشی	کیفیت پایین فایل‌های بارگذاری شده توسط اساتید
		واقعی نبودن نمره امتحانات
		استرس زیاد در زمان امتحانات مبتنی بر وب
		عدم ارزشیابی دقیق از عملکرد دانشجو
	شرایط آموزشی	کیفیت پایین کارآموزی به دلیل وجود بیماری
		گذراندن برخی دروس عملی به صورت تئوری
ارتباط استاد و دانشجو	ارتباط استاد و دانشجو	عدم دریافت بازخورد مناسب برای تکالیف ارسالی
		کیفیت پایین آموزش و عدم رضایت دانشجو
		عدم ارتباط و آشنایی استاد و دانشجو
		دسترسی محدود به اساتید
	عوامل ساختاری	عدم تعامل سازنده استاد و دانشجو در کلاس مبتنی بر وب
		اختلال در اینترنت
		مشکلات سامانه آموزش مبتنی بر وب
		آشنایی و مهارت کامل برخی اساتید به سامانه آموزش مبتنی بر وب
	اساتید در تدریس	انتخاب یک دانشجو به عنوان همیار ^۱
		ایجاد یک فضای مبتنی بر وب برای تعامل استاد و دانشجو
		تدریس تعاملی برخی از اساتید در سامانه آموزشی
		استفاده از محتوای کمک آموزشی و مکمل تدریس
مواد و منابع آموزشی	مواد و منابع آموزشی	تأثیر مثبت فیلم‌های آموزشی اساتید در یادگیری
		انجام در مطالب درسی در آموزش مبتنی بر وب

وب: عدم علاقه و انگیزه برخی اساتید به تدریس به صورت

^۱ تعدادی از اساتید برای بالا بردن کیفیت تدریس خود و توجه بیشتر به سؤالات دانشجویان، یکی از آنان را به عنوان همیار در کلاس انتخاب و از او می‌خواستند تا اگر مشکلی به وجود آمد و استاد متوجه آن نشد، وی را در جریان قرار دهد.

۱- حجم بالای مطالب درسی در آموزش مبتنی بر وب: طبق اظهارات برخی از دانشجویان، در کلاس حضوری به دلیل تعامل استاد و دانشجو و توضیح مفصل اساتید در رابطه با مواد درسی حجم مطالب تدریسی کم بوده اما این امر در کلاس مجازی اتفاق نیفتاده و با توجه به یک‌طرفه بودن ارتباط، اساتید به تدریس حجم زیادی از مطالب پرداخته و این خود موجب بی‌حوصلگی دانشجو شده است.

۲- کیفیت پایین فایل‌های بارگذاری شده توسط اساتید: طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان، برخی از فایل‌های بارگذاری شده توسط اساتید از کیفیت مناسبی برخوردار نبوده است و یا فایل‌ها از دوره‌های قبل تهیه و با اشکالات فراوان بارگذاری می‌شده است. دانشجوی ۱۵ از تجربه خود می‌گوید: «محتوا هم خیلی از مطالب اصلاح نمی‌شد و از ترم‌های گذشته را می‌گذاشتند».

۶) مقوله ارزشیابی

۱- واقعی نبودن نمره امتحانات: با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده، برخی دانشجویان معتقد بودند که نمرات حاصل از امتحانات مجازی واقعی نیست و تعدادی از دانشجویان از راه تقلب نمره کسب‌شده را به دست آوردند. دانشجوی ۴ در این رابطه این نظر را دارد: «به نظر من امتحانات مجازی اصلاً دقیق نبود به این علت که تقلب بود و نمی‌شود کتمان‌ش کرد چه گروهی چه بالاخره جزوه جلوی دانشجویان بود و دانشجویان طوری می‌خواندند که یک عده پاس شوند خوب به همه هم ضرر رساند؛ دیگر معدل‌ها در دوره‌ای که مجازی بود به نظر من واقعی نبود».

۲- استرس زیاد در زمان امتحانات مجازی: استرس بیش از اندازه در زمان امتحانات به‌خصوص امتحانات پایان‌ترم از مواردی بود که برخی از دانشجویان در مصاحبه به آن اشاره کردند. دانشجوی ۱۰ از استرس زیاد خود در زمان امتحان و ترسش از قطع ارتباط خود با سامانه می‌گوید: «در سامانه بودیم که ناگهان سامانه بیرون می‌انداخت و همزمان استرس داریم؛ مثلاً استرس امتحان و مثلاً این‌که اینترنت قطع شود خیلی بد بود».

۳- عدم ارزشیابی دقیق از عملکرد دانشجو: از دیدگاه شرکت‌کنندگان در زمان کلاس‌های حضوری ارزشیابی از

اساتید قطع می‌شد یا بدون صدا بود یعنی کلاً کلاس‌ها این‌طوری برگزار می‌شد».

۲- عدم رعایت قوانین کلاسی در فضای مبتنی بر وب: طبق گفته‌های دانشجویان حاضر در پژوهش، حاضر نبودن در کلاس درس واقعی خود موجب تمرکز بر روی مطالب درسی و تدریس اساتید است اما برخی حضور در کلاس مجازی را در هر مکان و موقعیتی بدون توجه به احترام کلاس درس انجام می‌دادند. از اظهارات برخی دانشجویان هم می‌توان این‌گونه برداشت کرد که محیط خانه به‌عنوان کلاس درس جای مناسبی نیست و محرک‌های محیط موجب عدم تمرکز دانشجو بر کلاس درس می‌شود.

۴) مقوله شرایط یادگیری

۱- عدم یادگیری دروس در آموزش مبتنی بر وب: بنا به گفته‌های دانشجویان در آموزش مبتنی بر وب به علت نبود ارتباط واقعی با استاد و حضور ذهنی دقیق در کلاس درس، یادگیری دروس با مشکل مواجه می‌شد. دانشجوی ۴ در این‌باره می‌گوید: دانشجوی ۷ معتقد است در کلاس حضوری حتی با تمرکز پایین یادگیری اندک اتفاق می‌افتد اما همین امر در کلاس مجازی امکان‌پذیر نیست.

۲- بازدهی پایین کلاس‌های مبتنی بر وب: با اعتقاد دانشجویان در آموزش مبتنی بر وب شاید دروس را پشت سر گذاشته و به ترم بعد راه‌یافته بودند ولی بازدهی این کلاس‌ها را بسیار پایین بیان کرده و صرفاً مطالعه دروس را منوط به قبولی در امتحان قرار می‌دادند.

۳- افت تحصیلی در آموزش مبتنی بر وب: با توجه به اظهارات دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش، مبتنی بر وب بودن کلاس موجب بی‌انگیزه شدن دانشجو، مطالعه دروس صرفاً برای قبولی در آن و درنهایت افت معدل و نمرات وی شد. دانشجوی ۱۳ در این رابطه این نظر را دارد: «وقتی کرونا شد من اصلاً هیچ انگیزه‌ای واقعاً برای درس خواندن نداشتم چون کلاس نبود مثلاً اساتید ازت چیزی نمی‌خواستند یا در حد یک تکلیف بود که کپی پیست می‌کردیم این‌ها خوب برای من واقعاً خیلی بد بود این‌ها حتی از آن معدل افت کردم».

۵) مقوله محتوای آموزشی

۳- عدم دریافت بازخورد مناسب برای تکالیف ارسالی: بنا به اظهارات برخی از مشارکت‌کنندگان، اساتید در برخی دروس تکالیفی را بر عهده دانشجوی قرار می‌دادند اما باوجود پاسخگویی دانشجویان به تکالیف و انجام آن‌ها، برخی از اساتید از بررسی آن امتناع می‌ورزیدند. دانشجوی ۱۰ در این رابطه این‌طور می‌گوید: «اساتید برای تکالیف‌ها آن‌قدر اهمیتی قائل نمی‌شدند مثلاً آن‌قدری مهم نبود فقط یک تکالیفی بازگذاری می‌کردیم مثلاً ما نمی‌دیدیم بازخوردی ازشان فقط می‌گفت مثلاً استاد دید همین هیچ بازخوردی نشان نمی‌داد ولی بعضی‌هایشان، همه‌شان خیر. بعضی‌هایشان اصلاً برایشان مهم نبود فقط تکلیف می‌گذاشتند ما هم آپلود می‌کردیم تمام همین‌که می‌دیدند ما جواب دادیم نمره می‌دادند دیگر».

۴- کیفیت پایین آموزش و عدم رضایت دانشجوی: مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌های خود به شدت از آموزش به‌صورت مبتنی بر وب انتقاد کرده و برخی نیز ترجیح می‌دهند که کاش به عقب برگشته و دوس ارائه شده را در آن دوره به‌صورت حضوری بگذرانند. در این رابطه دانشجوی ۴ بیان می‌کند: «خب آموزش مبتنی بر وب که اصلاً با آموزش حضوری به نظر من قابل قیاس نبود تحت هیچ شرایطی چه از لحاظ کیفی هیچ‌طوره و سطح آموزش به‌شدت آمد پایین».

۸) مقوله ارتباط استاد و دانشجو

۱- عدم ارتباط و آشنایی استاد و دانشجو: طبق اظهارات دانشجویان در آموزش مبتنی بر وب ارتباط بین استاد و دانشجو و حتی دانشجو با دانشجو به‌درستی شکل نگرفت و از دیدگاه آنان این موضوع به‌عنوان یکی دیگر از جنبه‌های منفی این نوع آموزش است.

۲- دسترسی محدود به اساتید: طبق گفته دانشجویان مشارکت‌کننده، نمی‌توانستند در رابطه با اشکالات و سؤالات درسی خود را در زمان آموزش مبتنی بر وب از اساتید کمک بگیرند چون ارتباط با برخی اساتید و دسترسی به آنان بسیار سخت بوده است. دانشجوی ۱ از دانستن تنها نام برخی از اساتید و عدم ارتباط و دسترسی به آنان می‌گوید: «بعضی از استادها یک گفتگویی را باز می‌کردند که دیگر آنجا بچه‌ها سؤال می‌پرسیدند و اینجا باهم دیگر گفتگو می‌کردند ولی خیلی کم بود بیشتر استادها این‌که دارم می‌گویم واسه یکی،

دانشجو در طول ترم انجام می‌گرفت و تنها منوط به برگه امتحانی نمی‌شد اما در هنگام آموزش مبتنی بر وب این ارزشیابی تنها به نمره به‌دست‌آمده در امتحان پایان‌ترم ختم می‌شد. دانشجوی ۱۲ نیز از عدم برنامه خاص استاد برای ارزشیابی دانشجو می‌گوید: «امتحان‌هایی بود که در نوید بازگذاری می‌شد ولی خوب بودند تعدادی که کلاً ارزشیابی خاصی هم نداشتند؛ فقط امتحان پایان‌ترم بود که می‌گرفتند، امتحان میان‌ترم هم که زیاد نمی‌گرفتند فقط از چند مورد از دروس که تکلیف می‌دادند یا امتحان میان‌ترم می‌گرفتند یا مثلاً یکی از استادهایمان که در حال حاضر اسمشان خاطرم نیست کوئیز می‌گرفتند هر هفته ولی خوب تعدادی هم بودند که کلاً هیچ ارزشیابی خاصی نداشتند.»

۷) مقوله شرایط آموزشی

۱- کیفیت پایین کارآموزی به دلیل وجود بیماری: یکی از دروس مهم دوره پرستاری کارآموزی و یا به اصطلاح دانشجویان رفتن بر بالین مریض است؛ اما بنا به گفته برخی مشارکت‌کنندگان وجود بیماری و به دنبال آن مجازی شدن آموزش موجب ضعف شدید در روند کارآموزی شد. دانشجوی ۴ بیان می‌کند که به دلیل بیماری به‌ندرت به مریض ارتباط داشته و این امر موجب عدم یادگیری در وی شده است: «به طور مثال ما در پیک کرونا کلاً کارآموزی‌هایمان را خلاصه می‌کردیم یا این‌که کلاً به طور مثال می‌انداختند در تابستان یا به طور مثال دو ماه را می‌کردند دو، سه هفته بعد وقتی می‌رفتیم آن‌قدر آن اوایل ترس از کووید زیاد بود اصلاً بالاسر بیمار نمی‌رفتیم یا پیک بود کنسل می‌شد بالین بیمار در ترم دو تا پنج، شش که همه‌اش کووید بود برای ما واقعاً هیچی یاد نمی‌گرفتیم».

۲- گذراندن برخی دروس عملی به‌صورت تئوری: یکی از نکات منفی آموزش مبتنی بر وب که برخی از دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش به آن اشاره کردند، گذراندن دروس عملی و کارآموزی، به‌صورت تئوری بود. دانشجوی ۶ از تئوری شدن کارآموزی خود می‌گوید: «کارآموزی‌هایمان را هم که نصفش را ما فقط می‌رفتیم در اتاق‌های کنفرانس و این‌ها می‌نشستیم اصلاً بالاسر بیمار نمی‌رفتیم نه کار می‌کردیم نه هیچی».

بودش که نت‌هایشان مشکل داشت و نت‌هایشان قطع و وصل می‌شد».

۳- مضمون جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب:

(۱) مقوله مهارت‌های اساتید در تدریس

۱- تدریس تعاملی برخی از اساتید در سامانه آموزشی: در مصاحبه‌های انجام‌شده دانشجویان به ذکر جنبه‌های مثبت در آموزش مبتنی بر وب هم پرداختند. یکی از این تجارب تدریس تعاملی برخی از اساتید بود که رضایت دانشجو را نیز به دنبال داشت. دانشجوی ۱۴ در این رابطه می‌گوید: «یک سری اساتید تأکید داشتند که حتماً وبینار آنلاین باشد و این که میکروفن‌ها همه باز باشد تعامل داشته باشیم یعنی سؤال پرسند و ما جواب بدهیم ما سؤال بپرسیم این خیلی خوب بود».

۲- ایجاد یک فضای مبتنی بر وب برای تعامل استاد و دانشجو: با توجه به تجربه دانشجویان مشارکت‌کننده، برخی از اساتید چه در پیام‌رسان‌ها و چه در سامانه آموزشی امکان تعامل با دانشجو و پاسخ به سؤالات وی را فراهم می‌کردند. دانشجوی ۱۳ بیان می‌کند که: «خب بعضی از اساتید که واقعاً باهامان ارتباط داشتند مثلاً گروه می‌زدند حالا توی تلگرام واتساپ این‌ها مثلاً گروه تلگرامی و این‌ها بود که مثلاً می‌گفتند که بچه‌ها اگر سؤالی داشتند ازشان می‌پرسیدند و این‌ها بعد هم توی سامانه نوید مثلاً تالار گفتگو می‌گذاشتند حالا یک سؤالی را مطرح می‌کردند دانشجویان باید انگار پاسخ می‌دادند می‌توانستند اگر مشکلی هم دارند آنجا بپرسند».

۳- انتخاب یک دانشجو به‌عنوان همیار: طبق نظر برخی دانشجویان، تعدادی از اساتید برای بالا بردن کیفیت تدریس خود و توجه بیشتر به سؤالات دانشجویان، یکی از آنان را به‌عنوان همیار در کلاس انتخاب و از او می‌خواستند تا اگر مشکلی به وجود آمد و استاد متوجه آن نشد، وی را در جریان قرار دهد.

۴- آشنایی و مهارت کامل برخی اساتید به سامانه آموزش مبتنی بر وب: طبق اظهارات دانشجویان در مصاحبه‌ها، تسلط کافی برخی از اساتید بر روی سامانه آموزشی موجب یادگیری بیشتر دانشجو و ایجاد انگیزه در وی می‌شد. دانشجوی ۸ این گونه به این مطلب اشاره می‌کند: «بعضی از اساتید از ابتدا

دو تا استاد باشه بله بعضی از استادها اصلاً می‌گفتند ما هیچ اطلاعاتی ازشان نداریم فقط یک اسمی بوده و تمام‌شده رفته بعضی از اساتید».

۳- عدم تعامل سازنده استاد و دانشجو در کلاس مبتنی بر وب: برخی از دانشجویان از نبود تعامل و پرسش و پاسخ در آموزش مبتنی بر وب گفتند و از این موضوع اظهار نارضایتی کردند. دانشجوی ۶ این گونه بیان می‌کند: «بالاخره سر کلاس حضوری استاد سؤال می‌پرسد بچه‌ها سؤال می‌پرسند بعد تو مجبوری گوش بدهی بخوانی خیلی جدیتش بیشتر است ولی مجازی دیگر همه چیز به اراده خودمان بستگی داشت مثلاً پیگیری می‌کردیم حالا می‌شد یک سری چیزهایی دستگیرمان می‌شد وگرنه که هیچی».

۲. مضمون شرایط زمینه‌ای

(۱) مقوله عوامل ساختاری

۱- مشکلات سامانه آموزش مبتنی بر وب: یکی دیگر از تجارب دانشجویان در دوران آموزش مبتنی بر وب، اشکالات متعدد و فراوان سامانه به کار گرفته‌شده برای این امر بود. دانشجوی ۶ از ایرادات سامانه آموزشی می‌گوید: «نصف کلاس‌هایمان که سامانه خراب بود مثلاً یا کنسل می‌شد یا دیر می‌شد یا ما می‌رفتیم استاد نبود یا استاد بود ما نبودیم بعد مثلاً برای خودش حضور و غیاب می‌کرد سر امتحان‌ها من شخصاً به مشکل نخوردم ولی می‌دانستم که دوستانم خیلی وقت‌ها سر امتحان نمی‌توانستند وارد سامانه بشوند با تأخیر می‌رفتند به مشکل می‌خوردند سامانه که کلاً می‌گویم خیلی بد بود».

۲- اختلال در اینترنت: طبق نظرات بیان‌شده از سوی شرکت‌کنندگان در پژوهش، اختلال در اینترنت و ضعیف بودن آن یک دلیل محکم برای ضعف آموزش‌های مبتنی بر وب است. دانشجوی ۱۲ از این مورد بدین‌صورت یاد می‌کند: «اصلاً خوب نبود به خاطر این که هی اینترنت خیلی ضعیف بود هی قطع و وصل می‌شد یا صداها نویز داشت کلاس مجازی که اصلاً خوب نبود» دانشجوی ۳ نیز از عدم شرکت برخی دانشجویان در کلاس به دلیل مشکلات اینترنتی می‌گوید: «بچه‌ها چون شرکت نمی‌کردند من به بچه‌ها حق می‌دادم آن کیفیت ندارد خیلی اذیت می‌شدند مثلاً اکثراً این

روی اسلایدها می‌آمد ما می‌دیدیم حالا استادهایی که از این استفاده می‌کردند یعنی رشته مطلب دستان می‌آمد.»

بحث

هدف از این مطالعه کشف و توصیف بررسی تجارب زیسته دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی مشهد از برنامه درسی تجربه‌شده در آموزش مبتنی بر وب بود که منجر به استخراج سه مضمون عوامل دخیل در برنامه درسی، شرایط زمینه‌ای و جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب گردید.

در این پژوهش یافته‌ها نشان داد که یکی از مضمون‌های اصلی شرایط دخیل در برنامه درسی بود که استاد یکی از مقوله‌های این مضمون بود. استاد و یا معلم به عنوان قلب تصمیم‌گیری آموزش و اجرای برنامه درسی می‌توان به عنوان یکی از تأثیرگذارترین عوامل در برنامه درسی باشد. استاد به عنوان تصمیم‌گیرنده اصلی در برنامه درسی در زمان اجرا می‌تواند به گونه‌ای عمل کند که تمامی عناصر برنامه درسی به خوبی اجرا شده و یا این که هیچ‌یک از عناصر برنامه درسی در سطح مطلوب اجرا نشده باشد. برای مثال انتخاب راهبرد یاددهی یادگیری به عنوان یکی از عناصر برنامه درسی مستقیماً تحت تأثیر تصمیم‌گیری استاد خواهد بود. عمر طولانی مباحث دانشگاهی بر روی اهمیت و پشتیبانی از درگیری معلم در تصمیم‌گیری‌های برنامه درسی نیز یک مفروضه نظری بنیادی است که بر ساختار سازمانی و سرانجام در بهبود نتایج یادگیری دانش‌آموزان تأکید دارد (۱۲). سطح مهارت و حرفه‌ای بودن استاد و یا تخصص و مطالعه استاد در زمینه مورد تدریس قطعاً برنامه درسی را در سطوح مختلف اعم از اجرا شده، کسب‌شده و تجربه‌شده دانشجویان تحت تأثیر قرار خواهد داد. تسلط علمی اساتید در پژوهش‌های مصلی نژاد و مرشد بهبهانی (۱۳) نیز در اثر برنامه درسی پنهان تأیید شده است. همچنین در این پژوهش برخورد استاد با سؤالات دانشجویان که زیرمجموعه ارتباطات استاد و دانشجو که از یافته‌های پژوهش حاضر است از موارد مؤثر بر برنامه درسی بیان شده است. حیطه ارتباطات بین فردی نیز به عنوان یکی از یافته‌های اصلی این پژوهش بود که با نتایج پژوهش حاضر تقریباً همسو است. پیشینه آموزشی مربوط به نظریه‌ها و

انگار یاد داشتند با سامانه یعنی این سیستمی که با آن کار می‌کردیم با آن نرم‌افزار خیلی خوب یاد داشتند کار کنند و قشنگ از اول هم خوب بودند خیلی دقیق.»

(۲) مقوله مواد و منابع آموزشی

۱- تأثیر مثبت فیلم‌های آموزشی اساتید در یادگیری: یکی دیگر از تجربیات مثبت در آموزش مبتنی بر وب که توسط برخی مشارکت‌کنندگان بیان شده است، استفاده برخی اساتید از فیلم‌های آموزشی و بارگذاری آن در سامانه است. دانشجوی ۹ در ارتباط با این تجربه مثبت این گونه سخن می‌گوید: «زمانی که فیلم بارگذاری می‌کردند خب مثلاً من به عنوان یک دانشجو خودم هر موقع تایم آزاد داشتم نگاه می‌کردم بعد چون خود استاد توضیح می‌داد خب خیلی بهتر متوجه می‌شدیم بله این روش برای من خیلی بهتر بود یا مثلاً در کنارش حالا خیلی از اساتید لطف می‌کردند فیلم‌های آموزشی می‌گذاشتند آن‌ها هم خیلی مفید بود.»

۲- استفاده از محتواهای کمک آموزشی و مکمل تدریس: طبق مصاحبه دانشجویان، از جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب، در اختیار گذاشتن مطالب تکمیلی و کمک‌درسی به دانشجویان توسط برخی از اساتید بوده است که این امر به ندرت در آموزش حضوری رخ داده است. طبق نظر دانشجوی ۱۴ این امر موجب افزایش یادگیری در دروس این اساتید شده است. وی در این رابطه می‌گوید: «از این نظر خیلی خوب بود که محتوای تکمیلی را اساتید می‌گذاشتند یا چیزهایی که غیر از آن منبع امتحانی بود مثلاً تو قسمت‌های محتوای تکمیلی مثلاً یک مقاله‌ای می‌گذاشتند در ارتباط با درسی که می‌دادند.»

۳- انسجام در مطالب درسی در آموزش مبتنی بر وب: بنا به گفته تعدادی از مصاحبه‌شوندگان، تدریس با استفاده از یک منبع مشخص؛ حال یک فایل پاورپوینت یا فایل پی دی اف و یا یک فیلم آموزشی، موجب انسجام بیشتر مطالب درسی می‌شد. دانشجوی ۸ در این رابطه می‌گوید: «به نظر من در آموزش حضوری خیلی بحث حاشیه‌ای، خیلی بحث منسجم و منظم نیست یکی از خوبی‌هایی که آموزش مجازی داشت این بود که خیلی بحث منسجم‌تر پیش می‌رفت فایل را می‌گذاشتند یا حتی وینار که برگزار می‌کردند چون فایل

مجله افق توسعه آموزش علوم پزشکی، دوره ۱۴، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۲

<http://hmed.mums.ac.ir>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

نقص و کاستی خواهند شد. این موضوع در آموزش‌های مجازی که وابستگی شدیدی به تکنولوژی‌های جدید و به‌صورت خاص اینترنت دارد بیشتر نمایان می‌شود. استفاده از منابع آموزشی گوناگون و جدید (برای مثال استفاده از اسلایدها) در پژوهش مصلی نژاد و همکاران (۱۳) تأیید شده است. همچنین مطالعات تایید کردند که آموزش مجازی به‌شرط تأمین زیرساخت‌های قوی و آموزش‌های لازم می‌تواند موجب یادگیری خلاق یادگیرندگان گردد (۲۰). در مطالعه کریمی (۱۰) یکی از مضامین اصلی از دیدگاه دانشجویان مزایای استفاده از آموزش‌های مجازی بود. که با یافته‌های این مطالعه همسو بود.

یکی از یافته‌های دیگر این پژوهش مضمون اصلی شرایط زمینه‌ای بود که یکی از مقوله‌های آن عوامل ساختاری بود. بر اساس مصاحبه‌ها از تجارب دانشجویان در دوران آموزش مبتنی بر وب، اشکالات متعدد و فراوان سامانه به کار گرفته‌شده برای تدریس در محیط وب بود. یافته‌های مطالعه محمدی (۱۸) نشان داد که عوامل زیرساختی در رتبه دوم بر میزان اثربخشی آموزش مبتنی بر وب نقش دارند، این عوامل به ترتیب اهمیت عبارتند از: پهنای باند ضعیف شبکه‌های اینترنتی؛ ساختار ضعیف شبکه‌های رایانه‌ای در سطح سازمان؛ عدم وجود امکانات سخت افزاری جهت استقرار آموزش الکترونیکی و عدم وجود سیستم مدیریت کارآمد جهت استقرار و پشتیبانی آموزش الکترونیکی در مطالعه کریمی (۱۰) یکی از مضمون‌های اصلی آموزش مبتنی بر وب از دیدگاه دانشجویان مشکلات و موانع استفاده از آموزش‌های مجازی بود که در مقوله فن آوری شامل: قطع و وصل شدن اینترنت و نبود پهنای باند کافی و سرعت پایین شبکه؛ ۲-عدم آشنایی دانشجویان با آموزش مجازی؛ ۳- وابسته بودن بیش از حد آموزش مجازی به تکنولوژی؛ ۴- واضح نبودن صدای استاد بخصوص زمانی که دانشجو میکروفون خود را روشن می‌کرد. این نتایج با یافته‌های این مطالعه همسو می‌باشد. پیشنهادات:

برای اثربخشی بهتر و بیشتر برنامه درسی و اجرای صحیح برنامه درسی اساتید آموزش‌های لازم برای استفاده از فضای مجازی در قالب برنامه درسی را دیده باشند تا مهارت‌های لازم

اصلاحات آموزشی از دیرباز تمایل به‌قرار دادن معلمان در نقشی محوری در طراحی و اجرای برنامه‌های درسی داشته است (۱۴). کارهای اولیه نظریه‌پردازان حوزه برنامه درسی و آموزش نیز اهمیت نقش معلم را در برنامه‌ریزی‌های درسی تشخیص داده‌اند (۱۵). حتی گاه پژوهش‌هایی پا را از این فراتر گذاشته و معلم را رهبر در برنامه درسی دانسته‌اند (۱۴). البته توجه به این مسئله ضروری است که رهبری در برنامه درسی به معنای مشارکت و درگیری مستقیم در طراحی برنامه درسی است که در حالت متمرکز و وجود برنامه‌های متمرکز که در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی علی‌الخصوص مراکز آموزش عالی در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر عهده معلم نیست و این نقش رهبری معنا ندارد.

تعامل بین استاد و دانشجو که زیرمجموعه ارتباط آن‌هاست می‌تواند برای پیشبرد اهداف تعیین‌شده در برنامه درسی مفید باشد. همچنین نتایج مطالعات نشان می‌دهد که عنصر کلیدی در هر آموزشی چه الکترونیکی و مجازی و چه حضوری، تعامل در مجموعه تعلیم و تربیت است که از سه بعد تعامل بین دانش آموزان و محتوای آموزشی، تعامل بین دانش آموزان با یکدیگر و تعامل بین معلم و دانش آموزان تشکیل شده است (۱۶). این شیوه تدریس فقدان تعامل و بازخورد بوده که نتیجه آن کاهش انگیزش و مشارکت فراگیر در امر آموزش و نهایتاً کاهش کیفیت یادگیری است. در شیوه‌های مبتنی بر وب که از صدا یا ویدئو استفاده می‌شود اساتید می‌توانند از بازخوردهای لحظه‌ای و مناسب استفاده کنند و دانشجویان را برانگیزانند. از طرفی دانشجویان می‌توانند به موقع و در صورت نیاز سوالات خود را بپرسند و از این طریق در آموزش مشارکت نمایند و یادگیری فعال و مشارکتی را تجربه کنند. این نتایج با یافته‌های مطالعه زارعی و همکاران (۱۸)، محمدی و همکاران (۱۹) و قربان پور (۲۰) همسو است.

یکی از یافته‌های این پژوهش مضمون جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب بود که یکی از مقوله‌های آن مواد و منابع آموزشی بود. در آموزش‌های حضوری و مجازی و یا ترکیبی و انواع مختلف دیگر در آموزش و با نگاه کلان تمامی برنامه‌های درسی و غیردرسی در صورتی که پشتیبانی ساختاری و فنی نداشته باشند در تحقق اهداف خود دچار

تضاد منافع

هیچگونه تعارض منافی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دانشجویی جهت دریافت مدرک کارشناسی ارشد بوده است و برای تصویب به شورای اخلاقی دانشگاه ارسال شده و به شماره IR.MUMS.REC.1401.306 به تصویب رسیده است.

در آن‌ها شکل گرفته باشد. همچنین می‌توان از تجارب اساتید موفق در این زمینه کمک گرفت.

با توجه به مضمون جنبه‌های مثبت آموزش مبتنی بر وب و با در نظر گرفتن نظریه‌هایی که آموزش‌های تلفیقی را پیشنهاد می‌دهند، استفاده از آموزش‌های تلفیقی در زمان‌هایی که ضرورت استفاده قطعی از آموزش مبتنی بر وب پیشنهاد نشده است می‌تواند مفید باشد.

توصیه می‌شود پژوهش‌هایی با تفکیک عوامل مختلف در برنامه درسی و یا عناصر برنامه درسی و بررسی چگونگی تجارب دانشجویان در هر یک از عوامل به صورت اختصاصی انجام شود.

نتیجه گیری

در مجموع یافته‌های پژوهش نشان داد که تجربه زیسته دانشجویان از این شیوه تدریس (آموزش مبتنی بر وب) عمدتاً متوسط است که دلیل آن به نوع شیوهی به کار رفته تدریس توسط اساتید مرتبط می‌باشد و در صورت رفع موانع و مشکلات و فراهم شدن زمینه‌ها و معایب عمده‌ی این شیوه آموزش از جمله فقدان بازخورد و تعامل بین استاد و دانشجو، کیفیت تدریس پایین اساتید، ضعف در محتوای آموزشی و عدم مشارکت فراگیران در امر تدریس و از این رهگذر انگیزه فراگیران افزایش یافته و در نتیجه کیفیت یادگیری ارتقاء خواهد یافت. در مجموع مضامین طبق مصاحبه و اظهارنظر دانشجویان پرستاری از آموزش مبتنی بر وب، نقش استاد خیلی موثر می‌باشد به طوری که مهارت تدریس، ارائه آموزش‌های مفید، تعامل بین دانشجو و استاد از راه‌های تقویت برنامه درسی هستند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مدیران آموزشی دانشگاه‌ها این موارد را در دستور کار قرار دهند و با طراحی روش‌هایی به منظور رفع نواقص این شیوه، زمینه را برای ارتقای یادگیری و آموزش فراگیران فراهم نمایند.

مشارکت نویسندگان

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از تمام افرادی که ما را در انجام این تحقیق یاری کردند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نماییم.

References

1. Taghipour Zahir A. An introduction to educational and curriculum planning. Tehran: Agah; 2021.
2. Talkhabi M. Experienced curriculum of elementary education at Farhangian University of Tehran. *Journal of Cognitive Psychology*. 2019; 6(4): 59-72.
3. Shafiei Sarvestani M, Mohammadi M, Jahani E. The Effectiveness of the experienced curriculum in developing of students' cultural competency in Shiraz University of Medical Sciences. *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*. 2021; 14(6): 395-404.
4. Fathi Vajargah K. Disposable curriculum. *Bi-Quarterly Journal of Higher Education Curriculum Studies*. 2010; 1(4): 6-7.
5. Zanganeh A, AliAsgari M, Safaei Movahhed S. The Feasibility of Implementing Web 2.0 Based Curriculum at Kharami University. *Journal of Curriculum Technology*. 2016; 1(1): 19-33.
6. Najafi F. Investigating visual attention factors and its effect in web-based e-learning environments on learning and motivating students' progress in English lessons with eye tracking technology. Tehran: Allameh Tabatabai University; 2018.
7. Mirzaei A, Shabaninia, F. An overview of new electronic education systems. *Virtual Education in Medical Sciences*. 2013; 4(2): 62-74.
8. Zalat MM, Hamed MS, Bolbol SA. The experiences, challenges, and acceptance of e-learning as a tool for teaching during the COVID-19 pandemic among university medical staff. *PloS one*. 2021; 16(3): e0248758.
9. Ebrahimabadi H. Developments of virtual space, learning theories and e-learning models. *Basic Science Quarterly*. 2021; 1(1): 85-101.
10. Karimi M. Phenomenological analysis of the lived experiences of professors and students of virtual education in the Iranian higher education system. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*. 2021; 11(4): 153-74.
11. Bączek M, Zagańczyk-Bączek M, Szpringer M, Jaroszyński A, Woźakowska-Kapłan B. Students' perception of online learning during the COVID-19 pandemic: a survey study of Polish medical students. *Medicine*. 2021; 100(7): 1-6.
12. Leithwood K, Jantzi D. Principal and teacher leadership effects: A replication. *School leadership & management*. 2000; 20(4): 415-34.
13. Moslinejad L, Morshid Behbahani, B. The role of professors in the formation of the hidden dimensions of the curriculum: a qualitative study. *Advances in Medical Education*. 2013; 10(2): 11-22.
14. Handler B. Teacher as curriculum leader: A consideration of the appropriateness of that role assignment to classroom-based practitioners. *International Journal of Teacher Leadership*. 2010; 3(3): 32-42.
15. Maleki HS, B; Abbaspour, A; Hakimzadeh, R, Amir Taimuri, M H. Teacher leadership in curriculum implementation; Challenges and opportunities. *Qualitative research in curriculum*. 2016; 1(3): 53-81.
16. Mehall S. Purposeful Interpersonal Interaction in Online Learning: What Is It and How Is It Measured? *Online Learning*. 2020; 24(1): 182-204.
17. Zarei A, Dehghani M. Challenges of Electronic Learning: a study with phenomenological approach. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*. 2018; 9(1): 59-81.
18. Mohamadi M, Sohrabi R, Seraji F. Identifying and ranking the barriers to the effectiveness of E-learning In-Service Training (case study Kurdistan University of medical sciences). *Technology of Education Journal (TEJ)*. 2020; 14(3): 671-80.
19. Qorbanpour Lafamajan A. A study of students' lived experience of virtual education during the epidemic of Covid-19. *Rooyesh*. 2021; 10(8): 33-44.
20. Delavar S, Ghorbani M. The role of virtual education in students' creative learning from the point of view of faculty members of universities in Bojnord city. *Media Quarterly*. 2011; 2(3): 17-26.

